

Metodika nastave istorije sa školskim radom (vježbe)

*Filozofski fakultet – Nikšić
Studijski program: Istorija
Godina studija: Specijalistička (IV godina)*

HRONOLOGIJA U NASTAVI ISTORIJE

Sait Š. ŠABOTIĆ

H R O N O L O G I J A

- ◉ **hronologija** (grčki χρόνος - vrijeme i - λόγος - znanje, nauka):
  - ◉ 1) vremenski redosljed događaja; pregled događaja prema njihovom vremenskom redosljedu;
  - ◉ 2) proučavanje podataka za određivanje događaja u vremenu i njihovog međusobnog vremenskog odnosa;
  - ◉ 3) pomoćna historijska nauka koja proučava načine računanja vremena u prošlosti i datiranje događaja i historijskih dokumenata.
- ◉ **hronološki** - koji se odnosi na hronologiju; koji je poredan po vremenskom redosljedu, po redu događanja.

PODJELA HRONOLOGIJE

- Postoje dvije vrste hronologije
  - Matematička ili astronomska
  - Istorijska ili tehnička
- Istorijska hronologija proučava razne načine na koje su narodi u prošlosti primjenjivali svoja znanja o kretanjima nebeskih tijela u računjanju vremena
- Brojanje godina od utvrđenog početka hronologija naziva se erom.

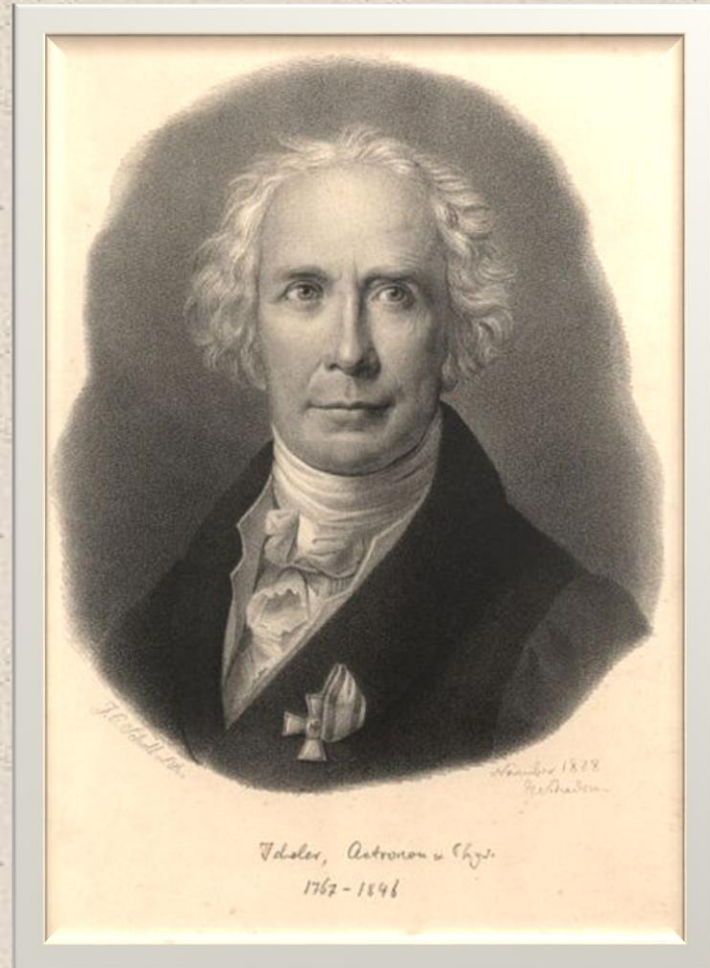
OSNIVANJE HRONOLOGIJE

- Osnivačem istorijske hronologije smatra se Joseph Justus (1540-1609), italijanski profesor filologije i istorije, porijeklom Francuz, koji je napisao poznatu raspravu „*De emendatione temporum*” (1583), zbog koje je prozvan „ocem hronologije”

DALJI RAD NA RAZVOJU HRONOLOGIJE

- Opštu teoriju i historiju hronologije, dao je, u XIX vijeku, njemački naučnik Kristijan Ludvig Ideler (1766-1846)

DALJI RAD NA RAZVOJU HRONOLOGIJE

- ◉ Početkom XX vijeka teoriju hronologije dalje je razvio njemački naučnik F. Gincel
- ◉ Za razvitak hronologije veliki značaj imaju sve tješnje veze ove naučne discipline sa arheologijom i prirodnim naukama

KALENDAR U HRONOLOGIJI

- Svaki historijski događaj i pojava dešavali su se (i dešavaju) na određenom prostoru i u određenom vremenu.
- Veliku ulogu u hronologiji imaju kalendari
- Kalendar (lat. Calendae - prvi dan u mjesecu) je skup pravila kojima se utvrđuje odnos između raznih vremenskih intervala: dana, sedmice, mjeseci u pojedinoj godini.

DAN, MJESEC, GODINA

- Dan je bio osnovni vremenski razmak kod svih naroda.
- Treba znati da postoje tri vrste dana:
  - Prirodni dan (deis naturalis) - vrijeme od izlaska do zalaska sunca - trajanje zavisi od god. doba
  - Vještački dan (deis artificialis) - puni dan, dan i noć zajedno (24 časa)
  - Građanski dan (deis civilis) - vrijeme od ponoći do ponoći

DAN	24 sata
MESEC	28, 29, 30 ili 31 dan
GODINA	356 ili 366 dana
DECENIJA	10 godina
VEK	100 godina
MILENIJUM	1000 godina
ERA	period koji započinje važnim događajem

MJESEC I GODINA

- ⦿ Za duža vremenska razdoblja služio je i u najstarije doba slijed Mjesečevih mijena
- ⦿ Godine su se računale od raznih početaka - epoha, a obično se za početak uzimao neki značajniji događaj, pa su tako nastale i razne ere

PRIMJERI ERA

Era olimpijada: Olimpijska era broji godine od prve olimpijade održane 1. jula 776. godine prije nove ere. Ovaj sistem datiranja uveo je sicilijanski historičar Timej. S prestankom olimpijskih igara 393. godine prestaje i upotreba olimpijske ere.

Era ab urbe condita: Rimljani su brojali godine od osnivanja Rima.

Era konzula (annus consularis): Koristili su je Rimljani u političkom životu. Posle 153. godine prije nove ere konzuli su se mijenjali 1. januara. Poslednji put datirano je po konzulima pismo pape Sergija 904. godine.

Carska era: Uveo je car Justinijan I 537. godine naredbom da dokumenta moraju da budu datirana po godinama vladanja careva od dana njihovog krunisanja

PRIMJERI ERA

Carigradska (vizantijska) era: Upotrebljavala se prvo u Vizantiji u sedmom vijeku. Po toj eri godine se računaju "od stvaranja svijeta" (ab orbe conditio). Početak te ere datira od 1. septembra 5508. godine prije nove ere. Ovom erom su datirane stare srpske povelje.

Jevrejska era: Jevreji datiraju dokumenta po godini "stvaranja svijeta" i po toj eri svijet je stvoren 3760. godine prije nove ere.

Era hidžre ili muhamedanska era: Upotrebljavala se u islamskim zemljama. Ona se računa prema seobi Muhameda u Medinu 622. godine naše ere. Početak se računa od prvog dana arapske mesečeve godine tj. 16. jula 622. godine.

PRIMJERI ERA

Hrišćanska era (aera vulgaris): Početak ove ere računa se po **Hristovom** rođenju. Njen začetnik je rimski iguman **Dionisije Mali**. Za početak računanja uzeo je 1. januar 754. godine. Međutim, njegovo računanje nije bilo tačno, jer se Hrist rodio 6 ili 7 godina ranije.

KAKO DANAS RAČUNAMO VRIJEME?

- ⦿ Danas vrijeme računamo na dva načina. Ono što se desilo prije rođenja Hristovog (prije nove ere) i sve ono što se desilo poslije toga (nove ere).
- ⦿ U staroj eri se godine računaju od većeg broja ka manjem, a u novoj od manjeg ka većem.

KALENDARSKO I ISTORIJSKO VRIJEME

- Spoljašnje (kalendarsko) vrijeme i unutrašnje (istorijsko) vrijeme su realna vremena
- Razlika je u tome što se u prvom slučaju mjeri apstraktno (i formalno-računski), dok se u drugom slučaju mjeri sadržajem
- Kalendarsko vrijeme je neprekidno, a istorijsko vrijeme je prekidno

HRONOLOGIJA U NASTAVI ISTORIJE

- Hronološki datumi su svojevrsni putokazi, koje razmještamo na istorijskom putu i koji nam pomažu da vidimo kretanje istorijskog procesa, kao i etape njegovog razvoja
- Pamćenje vremena trajanja istorijske podjele uspješno se može ostvariti preko tzv.:
  - „lenti ili traka vremena“
  - Hronoloških tablica
  - Sinhronističkih tablica
  - Rodoslovnih tablica
- Pored pamćenja početnog i završnog vijeka, važno je da učenici znaju koliko je to vjekova trajalo

РОДОСЛОВНЕ ТАБЛИЦЕ И ГРБОВИ

СРПСКИХ ДИНАСТИЈА И ВЛАСТЕЛЕ

НОВА КЊИГА
БЕОГРАД

1. DULETIĆI - „KOJOVIĆI“ IZ MAINA

(po rodoslovnoj liniji autora ove monografije i Petra Srđanova Duletića)

- 1) DULETA
 2) VUKO
 3) KOJO
 4) VULETA
 5) IVAN ----- MARKO (nasljedni rod je dat u tabeli br. 3)
 6) ANDRIJA
 7) KOJO ----- STANKO (kahafer ISAIJA)¹ ----- MIJAT

(pomnije se 1809)

(nasljedni rod je dat u tabelama br. 2.1. i

2.2.)

- 8) DURO - ož. sa Mariom Bohovič (1812-1897)
 9) STANKO² ----- NIKO ----- KOJO ----- RADE ----- ILIJA ----- JANE
 (1848-1894, ož. sa Ivanom Klac, 1860-1939) (1846-1919, ož. sa Ivanom Klac, 1860-1939) (1866-___?) (1845-___?, ud. za Pera Radonača)
 10) STANE ----- MARE ----- ILIJA ----- DURO
 (1895-1970, ud. za Marka Mihovića) (1897-1983, ud. za Marka Ivanu) (1903-1957, ož. sa Jokom Bohovič, 1905-1940) (1906-1990, ož. sa Mariom Ivanovič, 1922-1981)
 11) STANE ----- LJUBICA ----- KRSTO ----- NIKO ----- VLADO
 (1924-2004, ud. za Vlada Radonača) (1926-1946, ud. za Iva Markovića) (1929-2006, ož. sa Milosavom Draguč, r. 1932) (r. 1947, ož. sa Marjom Gardal, r. 1936) (r. 1952, ož. sa Ljubicom Knežvič, r. 1952)
 12) VUKOSAVA ----- ZAGORKA ----- VESELIN ----- MARKO ----- MARIJA ----- SRBAN ----- SVJETLANA
 (r. 1960, ud. za Vladimira Markovića) (r. 1963, ud. za Miodraga Boškovića) (r. 1974, ož. sa Dragicom Vilimonovič, r. 1983) (r. 1985) (r. 1990) (r. 1982, ož. sa Majom Vučkovič, r. 1985) (r. 1985, ud. za Lazara Vuksanovića)

¹ Marko ime kahafera ISAIJE je najvjerojatnije bilo Stanko, ož. oca Andrije Duletića, iz ogranaka „Kojovića“. Međutim, postoji i druga verzija da je on zapravo Savo Vučetić Duletić, iz ogranaka „Vučetića“. Treba reći da ovu dilemu njesmo uspjeli da razrijesimo.

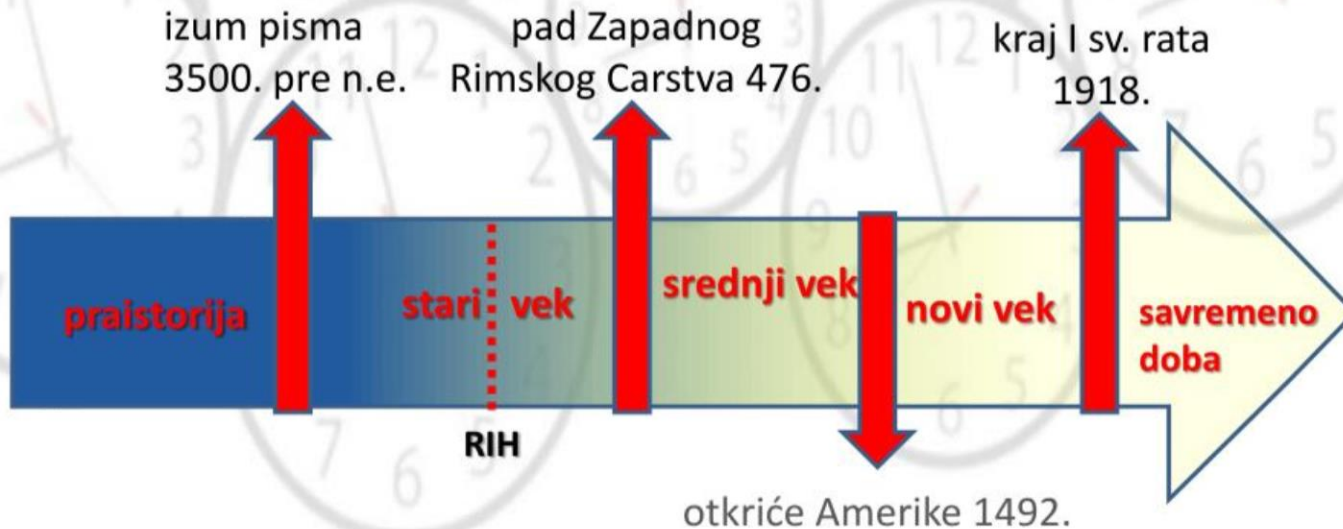
² STANKO Đ. DULETIĆ je bio oženjen sa Ivanom Klac iz Brajca. Pošao je na rad u Carigradu, gdje je umro prirodnom smrću (1894). Poslije Stankove smrti, Ivana Klac je u Kotovu 1896. godine sklopio civilni brak sa njegovim bratom Nikom Đ. Duletićem.

- **lenta vremena** → linija vremena na koju upisujemo kada se nešto dogodilo u prošlosti

Istorijska razdoblja

- historijsko doba počinje pojavom pisma (3500. pre n. e.)

- **istorijska razdoblja:**

eduka
www.eduka.rs

ВРЕМЕ ПРОШЛОСТ ЛЕНТА ВРЕМЕНА

Наука која pomaže da razumemo
načine računanja vremena u prošlosti

ПРОШЛОСТ		
ПРЕИСТОРИЈА	ИСТОРИЈА	
Преисторија је најдужи период прошлости. Почиње појавом првог човека на Земљи, а завршава се открићем писма, средином IV миленијума пре н.е. (око 3500. године пре н.е.).	Време трајања	Историјска прекретница
	Стари век IV миленијум пре н.е. – V век н.е.	појава писма – пад Западног римског царства
	Средњи век V–XV век	пад Западног римског царства – Колумбово откриће Америке
	Нови век XV–XX век	Колумбово откриће Америке – крај Првог светског рата
	Савремено доба од XX века	крај Првог светског рата до данас

ПОДЕЛА ПРОШЛОСТИ

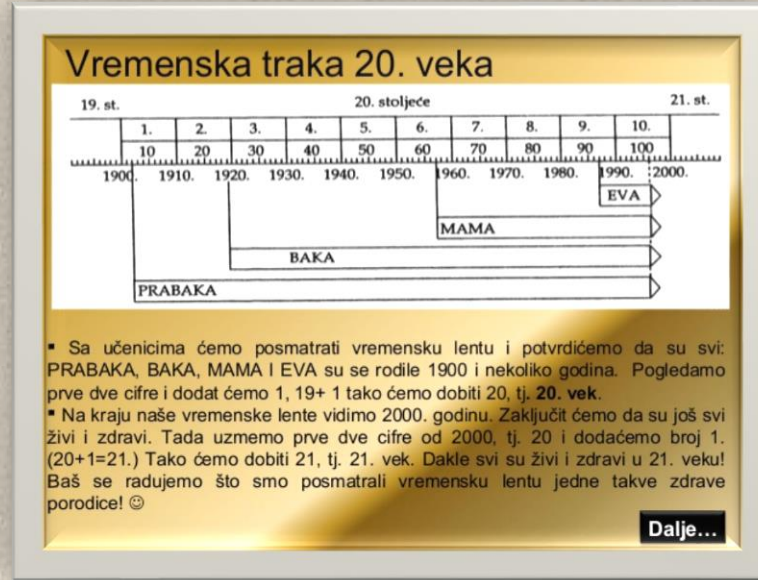
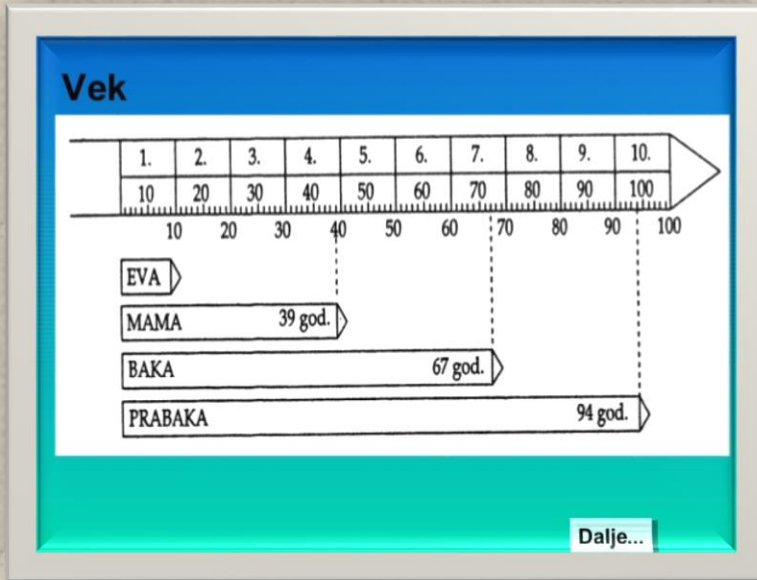
ЛЕНТА ВРЕМЕНА

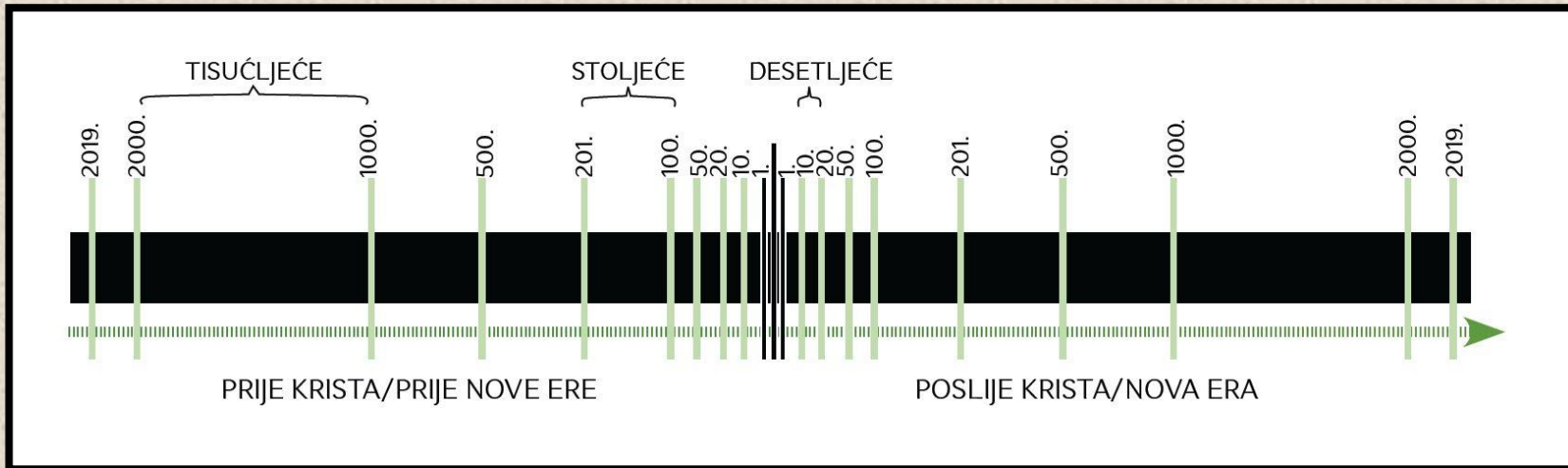
ZAŠTO JE HRONOLOGIJA VAŽNA U NASTAVI ISTORIJE

- Hronologija u nastavi istorije je veoma važna zbog:
  - sticanja vještina, umijeća i zanja od strane učenika, povezanih sa biografskim, kalendarskim, hronološko-progresivnim, hronološko-regresivnim, sinhronističkim i rasporedom gradiva po sistemu koncentričnih krugova
  - Sticanja znanja u vezi sa raznim načinima računanja datuma i njihovog prevođenja sa različitih kalendara

VREMENSKE TRAKE

- Sa učenicima ćemo posmatrati vremensku lentu i potvrdićemo da su svi: PRABAKA, BAKA, MAMA i EVA su se rodile 1900 i nekoliko godina. Pogledamo prve dve cifre i dodat ćemo 1, $19+1$ tako ćemo dobiti 20, tj. 20. vek.
- Na kraju naše vremenske lente vidimo 2000. godinu. Zaključit ćemo da su još svi živi i zdravi. Tada uzmemo prve dve cifre od 2000, tj. 20 i dodamo broj 1. ($20+1=21$.) Tako ćemo dobiti 21, tj. 21. vek. Dakle svi su živi i zdravi u 21. veku! Baš se radujemo što smo posmatrali vremensku lentu jedne takve zdrave porodice! ☺

ZAŠTO JE HRONOLOGIJA VAŽNA U NASTAVI ISTORIJE

- Hronologija u nastavi istorije je veoma važna zbog:
  - Računanja vremenskih distanci
  - Obilježavanja prigodnih datuma
  - Smještanja istorijskih događaja u određene epohe
  - Razlikovanja kulturnih epoha i određivanja ličnosti koje su im pripadale

VREMENSKA TRAKA

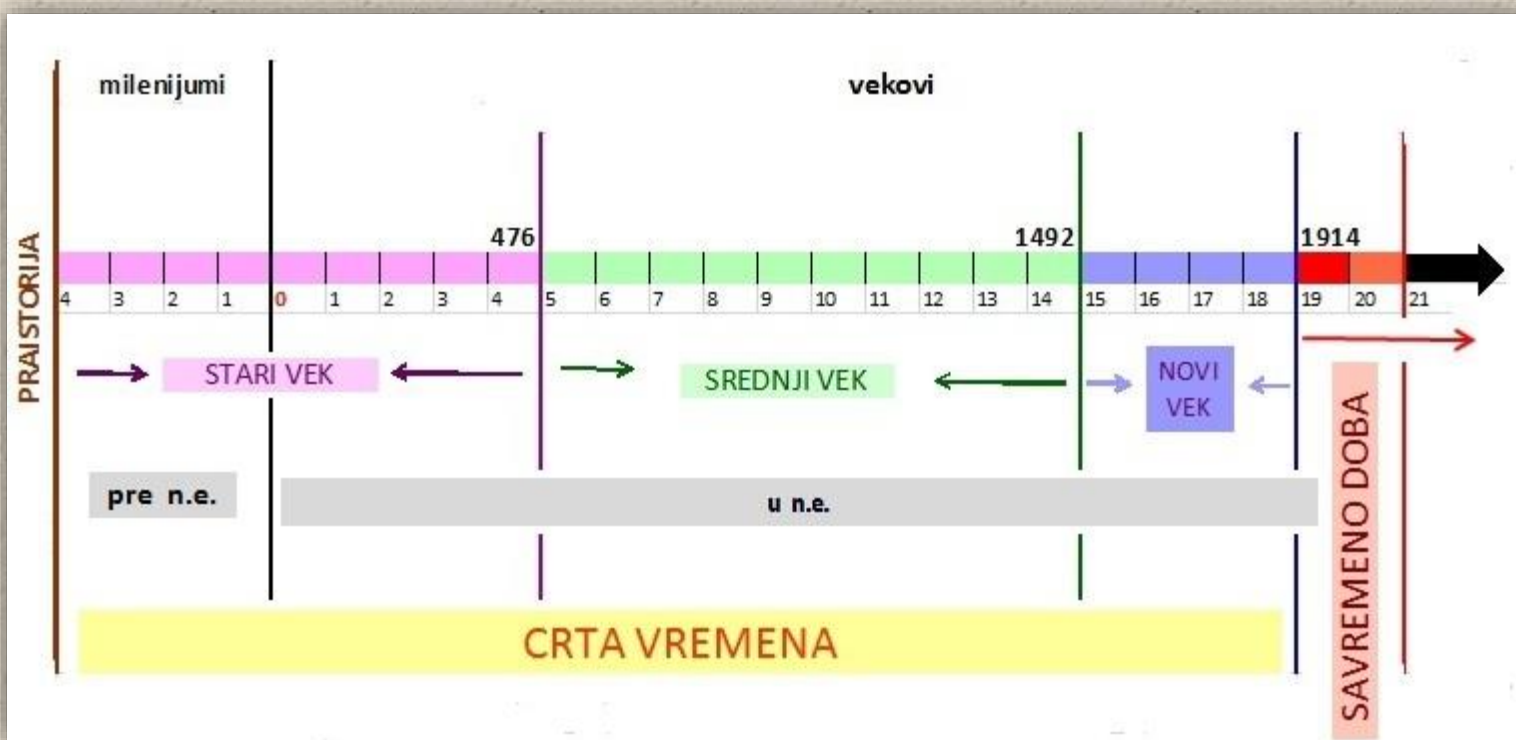
Moja prva decenija

Dalje...

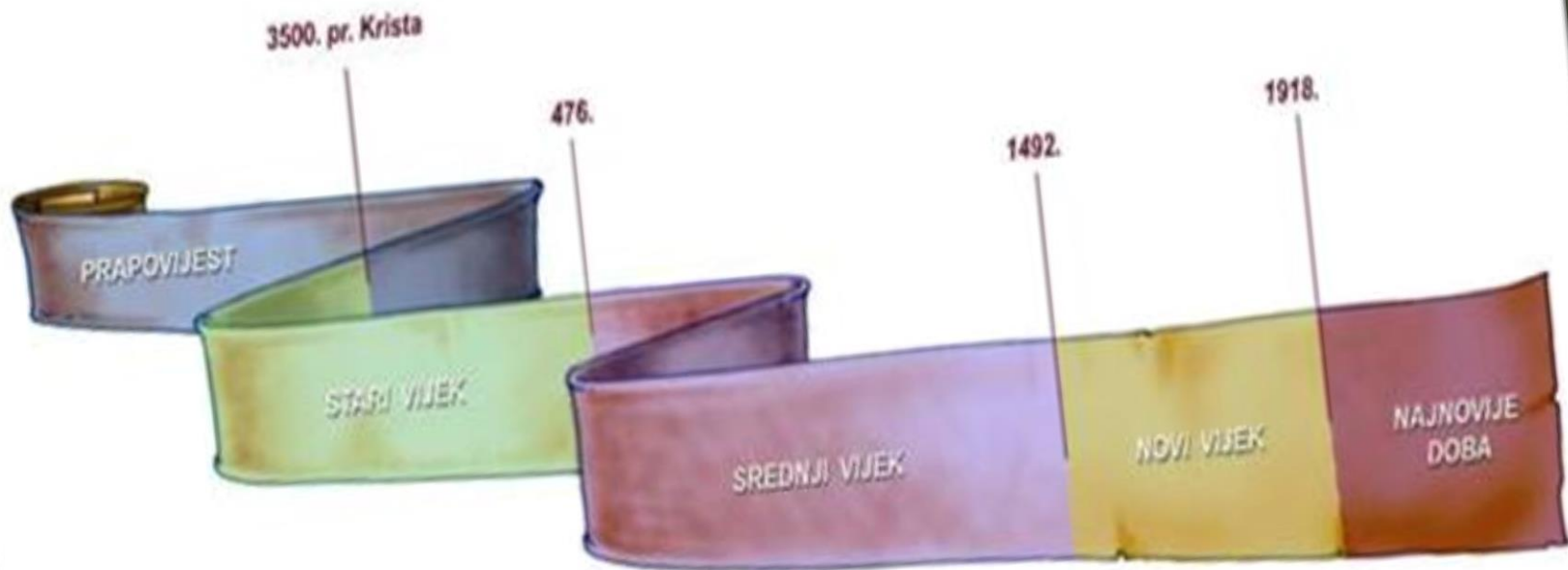
Lenta vremena

KAKO PRIMJENJIVATI HRONOLOGIJU?

- ◉ Pamćenje hronoloških podataka treba da se veže za šire poznavanje istorijskih sadržaja bilo da se radi o događaju, pojavi, procesu ili istorijskoj ličnosti.
- ◉ Učenici će tada svjesno pamtiti hronološke podatke kao oslonac u temeljnom savladavanju gradiva istorije.
- ◉ Hronologija može biti izvanredna osnova za organizovanje raznih vrsta takmičenja u učionici od takmičenja u paru, preko takmičenja grupa, do onih organizovanih na nivou škole i dalje.

TRAKA VREMENA

PRIPREMANJE NASTAVNIKA

- Mnogi nastavnici planiraju čas za časom, a da veoma malo vode računa o širim KONTEKSTIMA I SUŠTINI.
- Pripremanje nastavnika za čas na kome će akcenat biti stavljen na hronologiju, zahtijeva više vremena i veći napor nastavnika od pripremanja za čas sa drugačijim sadržajem.
  - Nastavnik mora voditi računa o metodama koje će upotrijebiti (metoda demonstracije, grafičkog prikazivanja, prikazivanja filma...)
  - Mora se posvetiti pažnja uspostavljanju balansa između nastavnikovog izlaganja i onoga što sadrži udžbenik
  - U obzir se uzima i motivacija učenika
  - Zadaci za učenike moraju unaprijed biti osmišljeni
  - Pažnja se posvećuje i pripremanju ilustrativnog materijala
  - Učenici ne smiju biti opterećeni nepotrebnim hronološkim podacima
  - U planu časa nastavnik bilježi i aktivnosti vezane za sadržaje koje je planirao da prezentuje učenicima

**HVALA NA PAŽNJI I
RAZUMIJEVANJU!**

sabos@t-com.me